

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра ветеринарної епідеміології та охорони здоров'я тварин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декаан факультету ветеринарної медицини

Микола ЦВІЛІХОВСЬКИЙ
" 05 " 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри ветеринарної
епідеміології та охорони здоров'я тварин
Протокол № 5 від «15» 05 2024 р.

Завідувач кафедри ветеринарної
епідеміології та охорони здоров'я тварин
Володимир МЕЛЬНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»
д.вет.н., завідувач кафедри внутрішніх
хвороб тварин

Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВЕТЕРИНАРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БДЖІЛЬНИЦТВА

спеціальність - 211 Ветеринарна медицина

освітня програма - Ветеринарна медицина

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: **Шевчук В.М.**, доцент кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології к.вет.н., доцент.

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

Ветеринарне забезпечення бджільництва

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітня програма	Ветеринарна медицина

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання повного курсу	
Курс (рік підготовки)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.-	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни - оволодіння методами діагностики, профілактики та проведення ветеринарно-санітарного і епізоотичного нагляду на пасіках.

Завдання:

- вивчити належну практику з бджільництва і правове регулювання Міжнародної торгівлі бджолопродуктами;
- засвоїти систему з біозахисту та біобезпеки на пасіках;
- зрозуміти суть і характеристику епізоотичного процесу у комах;
- застосувати профілактичні заходи як єдину державну науково-обґрунтовану систему превентивних заходів боротьби з хворобами бджіл;
- вивчити способи та засоби ліквідації інфекційних хвороб бджіл;
- зрозуміти місце і значення дезінфекції, дезінсекції і дератизації в комплексі ветеринарно-санітарних та протиепізоотичних заходів.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;

ФК 8. Здатність планувати, організовувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних класів і видів, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби;

ФК 11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності;

ФК 19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб бджіл.

ПРН 5. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.

ПРН 6. Розробляти карантинні та оздоровчі заходи, методи терапії, профілактики, діагностики та лікування хвороб різної етіології.

ПРН 12. Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.

ПРН 14. Розуміти сутність процесів виготовлення, зберігання та переробки біологічної сировини.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма повного курсу								усього	у тому числі				
	тижні	усього	у тому числі					усього		у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Біологія бджоли. Незаразні хвороби бджіл.														
Тема 1. Періоди річного циклу життя бджолої сім'ї. Загальні	1	2	2											
	2	15		2				13						

правила поведження бджолами	3												
Тема 2. Підвищення резистентності та сили бджолиних сімей	3	2	2										
	4	15		2			13						
Тема 3. Екологія комах та попередження отруєнь бджіл.	5	2	2										
	6	15		2			13						
Тема 4. Незаразні захворювання бджіл. Дезінфекція	7	2	2										
	8	15		2			13						
Разом за змістовим модулем 1		68	8	8			52						
Змістовий модуль 2. Заразні захворювання бджіл													
Тема 5. Паразитарні захворювання бджіл.	9	2	2										
	10	15		2			13						
Тема 6. Хвороби бджіл бактеріальної етіології.	11	2	2										
	12	15		2			13						
Тема 7. Мікозні захворювання бджіл.	13	2	2										
	14	14		2			12						
Тема 8. Вірусні захворювання бджіл.	15	2	1	1									
Разом за змістовим модулем 2		52	7	7			38						
Усього годин		120	15	15			90						

3. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості біологічних циклів бджолиних сімей	2
2.	Правове регулювання ветеринарного забезпечення бджільництва. Контроль якості продукції бджільництва.	2
3.	Дії пасічника та лікаря ветеринарної медицини у разі виявлення ознак отруєння бджіл	2
4.	Правила відбору проб бджіл для лабораторних досліджень. Методика та методи введення лікарських речовин та проведення дезінфекції у бджільництві.	2
5.	Діагностика та контроль вароозної інфекції бджолиних сімей	2

6.	Діагностика ноземозу бджіл.	2
7.	Діагностика захворювань бактеріальної та мікозної етіології бджолиних сімей	2
8.	Модуль	1

4. Темы самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Описати ветеринарно-санітарні та інші критерії і вимоги до вибору місця для пасіки.	10
2	Опрацювати правила розміщення споруд та вуликів на пасіці.	10
3	Підготовчі роботи щодо розміщення пасіки.	10
4	Селекційно-племінна робота у галузі бджільництва	5
5	Методи і засоби підвищення природної резистентності і сили бджолої сім'ї	5
6	Порядок видачі ветеринарно-санітарного паспорту пасіки	5
7	Способи зменшення потрапляння лікарської речовини у мед при лікуванні бджолиних сімей	5
8	Ветеринарно-санітарні вимоги до меду отриманого від хворих на мікози бджолиних сімей	5
9	Вивчити цикл розвитку кліща варроа	5
10	Сприяючі фактори прояву ноземозу бджіл	5
11	Діагностика захворювань бджіл вірусної етіології	5
12	Діагностика захворювань бджіл бактеріальної етіології	5
13	Діагностика захворювань бджіл мікозної етіології	5
14	Профілактика отруень бджіл	5
15	Заходи на пасіках по боротьбі з шкідниками та ворогами бджіл	5

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- залік;
- модульні тести;
- реферати.

6. Методи навчання

- словесний метод;
- практичний метод;
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання

- залік;
- усне опитування;
- модульне тестування.

8. **Розподіл балів**, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання заліків
	90-100
74-89	
60-73	
0-59	Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=411461>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бондаренко, Николай Васильевич. Практикум по пчеловодству [Текст] : учеб. пособ. для студ с/х вузов по спец. "Плодоовощеводство и виноградарство", "Зоотехния", "Защита растений" / Н.В. Бондаренко. - Изд. 2-е, перераб. и доп. - Ленинград : Колос, 1981. - 176 с. 638.1 Бон
1. Броварський, Валерій Дмитрович; Бріндза, Ян; Адамчук, Леонора Олександрівна; Величко, Сергій Миколайович; Колесник, Алла Йосипівна. 2015. Промислова технологія одержання перги. <http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/1721>
2. Броварський, Валерій Дмитрович; Бріндза, Ян; Отченашко, Володимир Віталійович; Повозніков, Микола Гаврилович; Адамчук, Леонора Олександрівна. Методика дослідної справи у бджільництві : навчальний

- посібник. 2016.
<http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/browse?type=author&order=ASC&rpp=20&value=%D0%91%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%2C+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9+%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>
3. Литвин, Володимир Петрович; Литвиненко, Віктор Миколайович. Ветеринарне забезпечення бджільництва. 2014.
<http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/browse?type=author&order=ASC&rpp=20&value=%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2C+%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80+%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>
  2. Литвиненко Віктор Миколайович. Посібник для студентів ветеринарного факультету. «Ветеринарне забезпечення бджільництва. НУБіП України – К.: - 2021. – 390с.
  3. Методичні вказівки з вивчення дисципліни "Бджільництво" і завдання для виконання контрольної роботи для студентів заочного відділення зі спеціальностей: 6.130.100 - "Агрономія", 6.130.103 - "Плодоовочівництво і виноградарство", 6.130.100 - "Селекція і генетика с.-г. культур" [Текст] : методические указания / Національний аграрний університет (К.) ; Уклад.: В.Д. Броварський, І.І. Головецький, О.М. Лосєв. - К. : Вид-во НАУ, 2007. - 30 с. 638.1(07) Мет
  4. Поліщук , Віктор Петрович. Бджільництво [Текст] : наукове видання / В. П. Поліщук . - Львів : Редакція журналу "Український пасічник", 2001. - 296 с. – 638.1(075) Пол
  5. Поліщук , Віктор Петрович. Пасіка [Текст] : научное издание / В. П. Поліщук , В. А. Гайдар. - К. : Перфект стайл, 2008. - 268 с. - ISBN 978-966-96825-9-8 : 638.1 Пол
  6. Поліщук , Віктор Петрович. Продукти бджільництва [Текст] : научное издание / В. П. Поліщук . - К. : Вид-во "Урожай", 1972. - 38 с. 638.1 Пол